

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Оља Дукић

„Понашање родитеља и ниво анксиозности код деце током преоперативне процедуре“

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовео комисију Наставно-научно веће Филозофског факултета, 21.06.2013.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Снежана Смедеревац, редовни професор за ужу научну област Психологија, Филозофски факултет, 25.03. 2011., председник</p> <p>др Биљана Драшковић, редовни професор за ужу научну област Анестезија, Медицински факултет, Клинички центар Војводине, 20.12. 2011., члан</p> <p>др Љиљана Михаић, ванредни професор за ужу научну област Психологија, Филозофски факултет, 1.11. 2012., ментор</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Оља (Ћине) Дукић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 24.05.1971. Ковин, Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив</p> <p>Филозофски факултет у Новом Саду, Психологија, дипломирани психолог</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2007, Докторске студије психологије</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: Понашање родитеља и ниво анксиозности код деце током преоперативне процедуре
IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.</p> <p>Докторска дисертација написана је у складу с класичним истраживачким форматом. Први део дисертације посвећен је разматрању теоријских тема релевантних за проблем истраживања, а</p>

други део је емпиријски и обухвата приказ спроведеног истраживања.

У теоријском делу, приказани су фактори ризика за појаву преоперативне анксиозности код деце предшколског узраста, при чему је концепт преоперативне анксиозности разматран у светлу Спилбергерове теорије која прави јасну разлику између анксиозности као релативно трајне карактеристике и тренутног стања. Теоријски део дисертације садржи четири поглавља. Емпиријски део садржи поглавља Метод, Резултати, Дискусија, Закључак и Литература. У одељку Метод детаљно су приказани предмет и циљеви истраживања, хипотезе, узорак, нацрт, процедура као и инструменти који су примењени у истраживању. Посебна пажња је посвећена опису опсервационих скала које су служиле са регистровање интеракција између родитеља и деце током различитих фаза преоперативне припреме и увода у анестезију, као и нивоа анксиозности код деце у различитим временским тачкама. Одељак Резултати структуриран је у неколико пододељка. У првом делу приказане су дескриптивне карактеристике узорка са посебним освртом на разлике у преоперативној анксиозности у зависности од пола, узраста, редоследа рођења и очекивања родитеља у вези са операцијом. У другом пододељку приказан је однос између темперамента деце, њихове релативно трајне склоности ка анксиозном реаговању и особине анксиозности родитеља, са једне стране, и преоперативне анксиозности, са друге. У трећем пододељку се разматрао однос између доживљаја бола и преоперативне анксиозности. Однос између понашања родитеља у различитим фазама увода у анестезију и преоперативне анксиозности код деце је приказан у четвртом пододељку. Последњи пододељак је био усмерен на проверу ефикасности психолошке преоперативне припреме у смислу редукције родитељског нивоа анксиозности. Примењени статистички поступци су у складу с постављеним истраживачким циљевима. У одељку Дискусија кандидаткиња је посветила пажњу добијеним резултатима повезујући их са претходно добијеним резултатима истраживања сличне тематике која су обављена у другачијим социо-културним контекстима од нашег, и тумачећи их у светлу релевантних референтних теоријских оквира. У Закључку, као и у Дискусији, се указује на клиничке импликације резултата а у циљу подстицања активније улоге родитеља током преоперативне припреме и увода у анестезију. Дисертација је написана на 215 страна, садржи 39 табела, 29 графика и 247 библиографских јединица.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У теоријском делу кандидаткиња детаљно приказује епидемиолошки приступ разумевању преоперативне анксиозности који акценат ставља на разумевање фактора ризика и ефикасност фармаколошких и бихејвиоралних интервенција повезаних са настанком, појачавањем и одржавањем преоперативне анксиозности. Након епидемиолошког оквира, кандидаткиња детаљно описује тзв. Проксимо-дистални модел понашања родитеља и деце током акутних медицинских процедура који чини кључни теоријски оквир ове дисертације, као и досадашња истраживања инспирисана моделом. Према моделу, медицинске процедуре имају антиципаторну, болну и фазу опоравка, током којих понашања родитеља и деце могу бити под утицајем различитог броја временски удаљених и/или ситуационо-детерминисаних фактора. Дисталне чиниоце чине психосоцијалне карактеристике деце и родитеља као и породичне карактеристике, док су проксималне варијабле ситуационе природе и најчешће се односе на она понашања родитеља или особља током саме процедуре која могу да имају снажан утицај на реакције детета, укључујући и његов/њен ниво преоперативне анксиозности. Кандидаткиња завршава теоријски део описом ефикасности фармаколошких и бихејвиоралних интервенција намењених редуковању преоперативне анксиозности, истичући да досадашња истраживања и клиничка пракса не дају недвосмислене смернице практичарима о најефикаснијем приступу редукацији преоперативне анксиозности. Тиме кандидаткиња истиче и неопходност ове дисертације у којој се полази од претпоставке да само присуство родитеља није битно за разумевање преоперативне анксиозности код деце колико је њихово конкретно понашање у ситуацији стреса и њихова интеракција са децом.

Одељак Метод је написан у складу с важећим стандардима у емпиријским истраживањима и садржи веома прецизан и детаљан опис истраживачке процедуре. Посебно се систематски објашњава употреба опсервационих мера за регистровање дијадних интеракција родитељ-дете, као и бихејвиоралних показатеља преоперативне анксиозности. Ове мере су по први пут употребљене на нашој популацији. Подразумевале су видео записе интеракција током различитих фаза преоперативне процедуре као и стандардизован сет инструкција приликом кодирања понашања на она која продубљују узнемиреност и она која олакшавају превладавање стресне ситуације. Одељак Резултати такође је написан у складу са научним стандардима у овој области, а Дискусија се одликује указивањем на најзначајније резултате и њихову везу с релевантним референтним оквирима. Веома значајан допринос се огледа у клиничким импликацијама које логично и инструктивно следе из продискутованих резултата, а тичу се побољшања ефикасности преоперативне психолошке припреме у циљу редукације анксиозности родитеља и посредно преоперативне анксиозности код деце.

Комисија закључује да су сви елементи дисертације написани у складу с научним стандардима.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Dukić, O., Mihić, Lj., Okanović, P., Srdanović Mareš, J. i Krstić, T. (prihvaćen za štampu). Redukovanje preoperativne anksioznosti: Uloga roditeljskog ponašanja. *Primenjena psihologija*.

2. Dukić, O., Mihić, Lj. i Todoreskov, N. (2009): Ponašanje roditelja i nivo anksioznosti kod dece tokom preoperativne procedure, 4. *Simpozijum o bolu* (knjiga rezimea str. 56), KBC Bežanijska Kosa, Beograd

3. Dukić, O., Pisarić, M., Ivanov, N. i Oros, M. (2009): Parental Role in Reducing Children Anxiety Level and Pain During Preoprative Procedure, *The 1st Regional Southeastern Europe Conference on Safe Communities: Safe Children in Safe Communities* (knjiga rezimea str.37), Novi Sad

4. Dukić, O. (2009): Efekti psihološke preoperativne pripreme na nivo anksioznosti kod roditelja, Naučno-stručni skup «Savremeni trendovi u psihologiji» (knjiga rezimea str. 81-83), Filozofski fakultet, Novi Sad

Таксативно навести називе радова, где и када су објављени. Прво навести најмање један рад објављен или прихваћен за објављивање у часопису са СЦИ листе односно са листе министарства надлежног за науку када су у питању друштвено-хуманистичке науке. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Резултати истраживања сугеришу да млађа деца са израженијом сепарационом анксиозношћу, у односу на старију децу и млађу децу са слабије израженом сепарационом анксиозношћу, имају виши степен преоперативне анксиозности током свих фаза увода у анестезију, али да је она посебно испољена током ситуације сепарације од родитеља и стављања маске. Деца интензивније доживљавају бол након примљене ињекције током премедикације уколико имају виши степен преоперативне анксиозности, уколико су поред њих родитељи који имају изражену особину анксиозности и показују у већој мери понашања која подстичу узнемиреност код деце.

Приликом процене интеракције између родитеља и деце у појединим фазама процедуре, резултати показују да понашања у претходним фазама утичу на понашања у наредним фазама. При томе, виши степен преоперативне анксиозности код деце у претходним фазама процедуре утиче на понашања родитеља у следећим фазама. Уколико се понашања деце и родитеља из различитих фаза сумирају, резултати сугеришу да су родитељска и дечија понашања која су усмерена на преваладавање стресне ситуације у вези са нижим степеном преоперативне анксиозности.

Део резултата који се тиче ефикасности психолошке преоперативне припреме у редукцији родитељског нивоа анксиозности имплицира да непосредно након психолошке припреме, дан пре операције, долази до пада ситуационе анксиозности код родитеља независно од степена заступљености анксиозности као њихове релативно трајне карактеристике. Међутим, на дан операције, ефекат припреме се смањује при чему се ситуациона анксиозност код родитеља враћа готово на ниво који је постојао пре психолошке припреме.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Подаци су анализирани у складу са хипотезама које је кандидаткиња истакла у методском делу. Сходно томе, сваки резултат има своје смислено место у дисертацији те на прегледан начин, било графички било табеларно, нуди потенцијални одговор на постављене истраживачке проблеме. Статистичке анализе су адекватне. Без обзира да ли су у питању комплексније анализе намењене проучавању дијадних интеракција и заснованих на моделовању структуралних једначина или традиционалније анализе типа АНОВЕ, резултати су јасно приказани и одговарају на питања на које је ова дисертација желела да одговори. Поједини резултати, с обзиром на хипотезе постављене на почетку рада, нису били очекивани, али их је кандидаткиња интерпретирала на смислен и за даља истраживања провокативан начин. Наиме, дисертације је недвосмислено указала на комплексност испитивања родитељ-дете интеракција сугеришући да се као исходи интеракције морају разматрати различите исходне варијабле јер ефекти интеракције на дате исходне варијабле могу да варирају.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Дисертација је написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

3. Дисертација садржи све битне елементе

4. Дисертација даје оригиналан допринос психолошкој науци и струци по неколико основа. Дијадне интеракција у медицинском контексту у моменту њиховог дешавања до сада нису биле предмет научног истраживања у нашем социо-културном контексту. Као што је

<p>ова дисертација показала, закључци о ефектима једне особе на другу зависе од фреквентности опажених понашања као и начина испитивања тј. да ли се посматрају понашања у појединачним фазама хируршке интервенције или се анализирају збирна понашања. Када је фокус на појединачним фазама, резултати сугеришу да се родитељска понашања пре могу дефинисати као респонзивност на сигнале детета него као провокатор дечијег нивоа преоперативне анксиозности. Тиме ова дисертација јасно наглашава да будућа истраживања дијадних интеракција у медицинском контексту морају да воде рачуна како и начину мерења тако и о бројним контекстуалним варијаблама које се специфичне за одређени социо-културни миље у коме су смештене дате интеракције. Резултати, а посебно податак да се родитељски ниво анксиозности на сам дан операције враћа на првобитни тј. онај који је постојао пре психолошке преоперативне припреме, јасно индикују да припрема која се спроводи дан пре операције у трајању од 20 минута није довољан подстицај да родитељи научена понашања учврсте и користе у провокативним ситуацијама.</p>
<p>5. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања</p> <p>Истраживачком квалитету би допринело увођење контролне групе, у којој родитељи не би били присутни поред деце за време седативне премедијације. Овакав истраживачки нацрт међутим није био могућ јер је у болници у оквиру које је вршено истраживање присуство родитеља стандардна пракса. Креирање контролне групе у којој родитељи нису присутни реметило би рутинску клиничку праксу, те би на тај, посредан начин, могло да доведе до деловања додатних страних варијабли. Други важан недостатак тиче се поделе понашања на она која подстичу узнемиреност или савладавање стресне ситуације. Приликом класификације нису коришћени емпиријски већ теоријски критеријуми. Овакав приступ кандидаткиња образлаже чињеницом да је постојала мала могућност да се више посматраних понашања испољи истовремено што је онемогућавало употребу неког статистичког поступка класификације. Чињеница да су теоријски класификована понашања испољавала очекиване релације са другим релеватним варијаблама сугерише да је и оваква класификација била валидна и релијабилна.</p>
<p>X ПРЕДЛОГ:</p>
<p>На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:</p> <p>Да се докторска дисертација под називом „Понашање родитеља и ниво анксиозности код деце током преоперативне процедуре“ Оље Дукић прихвати, а кандидату одобри одбрана.</p>
<ul style="list-style-type: none"> - да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана - да се докторска дисертација враћа кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или - да се докторска дисертација одбија

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Снежана Смедеревац, редовни професор за ужу научну област Психологија, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, председник комисије

Др Биљана Драшковић, редовни професор за ужу научну област Анестезија, Медицински факултет, Универзитет у Новом Саду, члан

Др Љиљана Мухић, ванредни професор за ужу научну област Психологија, Филозофски факултет,
Универзитет у Новом Саду, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем
већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не
жели да потпише извештај.